

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การดำเนินการวิจัย

สำหรับการวิจัยเรื่อง "มหาเถรสมาคมกับการยอมรับการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการปฏิรูปการปกครองคณะสงฆ์" ผู้วิจัยเลือกใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยกำหนดระเบียบวิธีวิจัยดังต่อไปนี้

การกำหนดสนาม

สนาม (Field Work) ของการวิจัยเรื่อง "มหาเถรสมาคมกับการยอมรับการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการปฏิรูปการปกครองคณะสงฆ์" ผู้วิจัยกำหนดว่าเป็น

1. สถานการณ์ สภาพแวดล้อม และปรากฏการณ์ของวงการคณะสงฆ์ไทยด้านความพยายามที่จะให้มหาเถรสมาคมเป็นองค์กรบริหารสูงสุดหันมาเปิดโอกาสให้พระสงฆ์ในปกครองมีส่วนร่วมในการปฏิรูปการปกครองคณะสงฆ์มากขึ้น
2. จากสถานการณ์ข้างต้น ในวงการคณะสงฆ์มักมีทวิภาคย์วิจารณ์ว่า สื่อมวลชนเป็นสาเหตุสำคัญ ในการใช้ปรากฏการณ์การทำผิดพระธรรมวินัยของสงฆ์ มากกดดันให้มหาเถรสมาคมยอมรับการปฏิรูปการปกครอง เพื่อให้มีประสิทธิภาพในการบริหารงานเพิ่มขึ้น ซึ่งมหาเถรสมาคมมักจะตำหนิสื่อมวลชนว่า เป็นการสร้างความบิดเบือนในข่าวสาร และก่อให้เกิดความเข้าใจผิดแก่พระสงฆ์ได้ปกครอง ผู้วิจัยจึงกำหนดให้สถานการณ์ การแก้ปัญหาการบิดเบือนข่าวสารของมหาเถรสมาคมเป็นสนามการวิจัยอีกประเด็นหนึ่งด้วย

ประชากร

การวิจัยเรื่อง “มหาเถรสมาคมกับการยอมรับการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการปฏิรูปการปกครองคณะสงฆ์” ได้แก่ คณะกรรมการมหาเถรสมาคม ซึ่งเป็นองค์กรบริหารสูงสุดของคณะสงฆ์ไทย มีจำนวน 21 รูป

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาวิจัย เรื่อง “มหาเถรสมาคมกับการยอมรับการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการปฏิรูปการปกครองคณะสงฆ์” ใช้กลุ่มตัวอย่างที่จะทำการศึกษาคือ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลโดยตรงเกี่ยวกับมหาเถรสมาคม ซึ่งจะใช้รูปแบบศึกษาข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Indepth Interview) ได้แก่ กรรมการมหาเถรสมาคม ซึ่งผู้วิจัยกำหนดเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 5 รูป ได้มาจากการพิจารณาพระเถระชั้นสูงใหญ่ที่เป็นกรรมการมหาเถรสมาคม ที่มีบทบาทสำคัญต่อการตัดสินใจในปัญหาสำคัญในการประชุมคณะกรรมการมหาเถรสมาคม

สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นกรรมการมหาเถรสมาคมทั้ง 5 รูปนี้ ผู้วิจัยใช้หลักเกณฑ์เพื่อให้มีความสามารถที่จะใช้เป็นตัวแทนประชากร (หมายถึงคณะกรรมการมหาเถรสมาคม) โดยมีการศึกษาล่วงหน้าเกี่ยวกับความเห็นของทั้งฝ่ายสงฆ์ และฝ่ายฆราวาส รวมทั้งหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ดังนี้

1. บทบาทในการเป็นผู้นำต่อการตัดสินใจ การกำหนดนโยบาย การได้รับความเชื่อมั่น และการไว้วางใจให้เป็นตัวแทนของมหาเถรสมาคมในการบริหารงานการคณะสงฆ์ที่สำคัญ
2. ระยะเวลาที่ได้รับการสถาปนาสมณศักดิ์ การได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งทางการบริหารการคณะสงฆ์ และโอกาสที่จะได้รับการสถาปนาสมณศักดิ์ที่สูงขึ้น หรือได้รับความไว้วางใจจากมหาเถรสมาคมให้ดำรงตำแหน่งสำคัญในอนาคต
3. ความสัมพันธ์กับสื่อมวลชน โดยมีการตรวจสอบจากการที่เคยเป็นผู้ให้ข้อมูลข่าวสารกับสื่อมวลชน ตลอดจนการได้รับการอ้างอิงในข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการคณะสงฆ์ในอดีตที่ผ่านมา

ทั้งนี้ผู้วิจัยมีความเชื่อมั่นว่ากลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยเลือกขึ้นมาจะมีความสามารถในการเป็นตัวแทนประชากรได้อย่างน่าเชื่อถือ เนื่องจากในทางการคณะสงฆ์แล้วจะยอมรับบทบาทในการเป็นผู้นำคนสำคัญที่มีผลต่อการตัดสินใจจำนวนมาก โดยความเชื่อมั่นในการเลือกตัวแทนประชากรนี้มาจากธรรมเนียมประเพณี ประวัติศาสตร์ และแนวทางการปฏิบัติตนของสงฆ์ ซึ่งผู้วิจัยมีการศึกษาเอาไว้ก่อนหน้าที่จะทำการค้นคว้าวิจัยในหัวข้อดังกล่าวด้วยการสำรวจความคิดเห็นจากทั้งฝ่ายพระสงฆ์ และฝ่ายฆราวาสแล้ว

กลุ่มเพื่อใช้ในการตรวจสอบการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยเรื่อง “มหาเถรสมาคมกับการยอมรับการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการปฏิรูปการปกครองคณะสงฆ์” เห็นว่า มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการตรวจสอบข้อมูล เพื่อให้ได้ความกระจ่างชัดเจน รวมทั้งได้ข้อมูลในแนวคิด จึงได้กำหนดกลุ่มเพื่อใช้ในการตรวจสอบการวิเคราะห์ข้อมูลขึ้นมา ซึ่งประกอบด้วย

1. พระภิกษุสงฆ์ในระดับรองลงไปที่มีใช้กรรมการมหาเถรสมาคม แต่มีความสำคัญในการเป็นแหล่งข้อมูล และกระบวนการบริหารของคณะสงฆ์ ซึ่งผู้วิจัยกำหนดให้เป็นผู้ให้ข้อมูลในระดับรอง (Ancillary Informants) จำนวน 10 รูป ได้มาจากการคัดเลือกพระเถระที่มีบทบาทเป็นตัวแทนของ มหาเถรสมาคมในการติดต่อสื่อสารกับสื่อมวลชนในด้านต่างๆ
2. เจ้าหน้าที่ของกรมการศาสนา ได้แก่ ผู้บริหารระดับสูงของกรมการศาสนา ที่เกี่ยวข้อง กับสำนักงานเลขาธิการมหาเถรสมาคมทั้งปัจจุบันและในอดีต ผู้ที่ทำหน้าที่ด้านการประชาสัมพันธ์เผยแพร่พระศาสนาของกรมการศาสนา และบุคคลที่ทำงานใกล้ชิดกับมหาเถรสมาคม จำนวน 10 คน ได้มาจากการคัดเลือกบุคคลผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งตามที่ราชการกำหนด ซึ่งมีบทบาทและหน้าที่ในการทำงานใกล้ชิดกับพระเถระชั้นผู้ใหญ่ในการประชุมมหาเถรสมาคม รวมทั้งเคยได้รับมอบหมายจากมหาเถรสมาคมในการประสานงานกับสื่อมวลชน

ทั้งนี้ทั้ง 2 กลุ่มใช้การเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เจาะลึกอย่างไม่เป็นทางการ

3. ผู้สื่อข่าวที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการรายงานข่าวด้านการศาสนา จำนวน 10 คน ได้จากการคัดเลือกผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ วิทยุ และสถานีโทรทัศน์ที่รับผิดชอบงานด้านการศาสนาโดยตรง หรือเป็นผู้เคยรายงานข่าวด้านศาสนา
4. พระนิสิต พระนักศึกษ จำนวน 10 รูป ได้จากการคัดเลือกตัวแทนพระนิสิตจากมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และพระนักศึกษจากมหามกุฏราชวิทยาลัย ที่มีบทบาทในการแสดงความคิดเห็นในการปฏิรูปการปกครองคณะสงฆ์อย่างเท่าๆ กัน

โดยกลุ่มที่ 3 และ 4 นี้ใช้การเก็บข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่ม

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม

ผู้วิจัยในหัวข้อ “มหาเถรสมาคมกับการยอมรับการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการปฏิรูปการปกครองคณะสงฆ์” เลือกลงใช้การสัมภาษณ์เจาะลึกอย่างไม่เป็นทางการ และการสนทนากลุ่ม ซึ่งมีจุดมุ่งหมายสำคัญคือ

1. การสัมภาษณ์เจาะลึกอย่างไม่เป็นทางการ โดย

- 1.1. ผู้วิจัยต้องการจะรวบรวมข้อมูลที่มีความเฉพาะอย่างไม่จำกัดมาใช้เพื่อนำมาประกอบการวิเคราะห์ข้อมูลเนื่องจากข้อมูลในเรื่องดังกล่าวยังไม่เคยมีการจัดทำก่อนในแง่ของการสื่อสาร
- 1.2. ผู้วิจัยคาดว่า ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายฆราวาส หรือฝ่ายสงฆ์ ต้องอาศัยการอธิบายความและมีการเชื่อมโยงกรอบจารีต ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์อย่างมาก จึงไม่เหมาะที่จะใช้รูปแบบการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการที่มีข้อจำกัดเรื่องประเด็นการสัมภาษณ์ และระยะเวลาดำเนินการสัมภาษณ์

2. การสนทนากลุ่ม ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดจัดทำการสนทนากลุ่มนั้น ผู้วิจัยกำหนดใช้กับ

- 2.1 ผู้สื่อข่าวที่ทำงานด้านการรายงานข่าวศาสนา โดยกำหนดจำนวนเอาไว้ 10 คน เพื่อให้ได้มา ซึ่งข้อมูลที่เป็นความคิดเห็น ทศนคติ และพฤติกรรมตามที่หัวข้อการวิจัยกำหนดไว้

- 2.2 พระนิสิต พระนักศึกษา ซึ่งในทางปฏิบัติจะเป็นแกนนำสำคัญในการแสดงความคิดเห็นใน การวิพากษ์วิจารณ์รูปแบบ และกระบวนการปกครองสงฆ์ โดยกำหนดจำนวนไว้ 10 รูป

กรอบแนวคำถามเพื่อการสัมภาษณ์และสนทนา

กรอบการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ และการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยได้ใช้กรอบแนวคิด และทฤษฎีที่กล่าวไว้ในบทที่ 2 มากำหนดเป็นหัวข้อการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ และการสนทนากลุ่ม ซึ่งผู้วิจัยต้องการที่จะให้ทั้งกลุ่มตัวอย่าง และกลุ่มที่ใช้ในการตรวจสอบข้อมูลแสดงความคิดเห็นออกมาในประเด็นต่างๆ ใน ลักษณะต่างๆ เช่น

1. การตอบคำถามในเชิงยอมรับ หรือปฏิเสธ เช่น (ใช่-ไม่ใช่ หรือ ยอมรับ-ไม่ยอมรับ)
2. การให้ความเห็นในลักษณะของระดับ (เช่น เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ปานกลาง ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง หรือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด)
3. การให้ข้อคิดเห็นอื่นๆ ในลักษณะของคำเฉพาะ คำสำคัญ คำนิยาม หรือหรือคำอธิบายอื่นๆ ตามความเห็นของผู้ถูกสัมภาษณ์ หรือผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม

นอกจากนี้แล้วในแต่ละคำถามที่ผู้วิจัยใช้สัมภาษณ์ หรือใช้ในการสนทนากลุ่ม จะมีการสรุปใน 2 ลักษณะคือ

1. กลุ่มตัวอย่าง จะสรุปการวิเคราะห์ความเห็นในลักษณะที่กลุ่มตัวเองส่วนใหญ่มีความเห็นเช่นนั้น จากนั้นจะมีการนำเสนอความเห็นของกลุ่มตัวอย่างแยกเป็นรายบุคคลในลักษณะของตาราง
2. กลุ่มที่ใช้ในการตรวจสอบข้อมูล จะสรุปในรูปของความเห็นส่วนใหญ่ หรือทิศทางความเห็นที่สอดคล้องกันแยกตามกลุ่ม

สำหรับกรอบแนวคำถามผู้วิจัยแบ่งออกเป็นหมวดต่างๆ ดังต่อไปนี้

หมวดการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา

1. ท่านคิดว่ามหาเถรสมาคมให้ความสำคัญต่อการลดช่องว่างระหว่างฝ่ายปกครองกับฝ่ายที่อยู่ใต้การปกครองมากน้อยเพียงใด

1.1. มหาเถรสมาคมให้ความสำคัญกับการให้ข่าวสาร การให้ความรู้ และมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านต่างๆ กับพระสงฆ์ในปกครองอย่างไร

1.2. มหาเถรสมาคมคิดว่า การที่พระสงฆ์ได้รับข้อมูลข่าวสาร ความรู้ และมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านต่างๆ แล้ว จะช่วยให้การปกครองคณะสงฆ์มีการพัฒนา หรือมีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นหรือไม่ อย่างไร

2. ในความคิดเห็นของมหาเถรสมาคมนั้น มีการกำหนดขอบเขตของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างไรในด้าน

2.1. สิทธิในการตัดสินใจ

2.2. การสามารถเข้าถึงซึ่งกระบวนการตัดสินใจระดับต่างๆ

3. ความหมายของการมีส่วนร่วมในการพัฒนานั้น มหาเถรสมาคมยึดถืออะไรเป็นเกณฑ์ หรือให้ระดับของการยอมรับไว้มาก-น้อยเพียงใด

4. มหาเถรสมาคมให้ความสำคัญกับความคิดริเริ่ม ตลอดจนโครงการ แผนงาน และแนวทางการพัฒนาคณะสงฆ์จากพระสงฆ์ระดับต่างๆ อย่างไร

5. มหาเถรสมาคมมีแนวทางในการเปิดโอกาสให้พระสงฆ์มีส่วนร่วมในการปกครองในทางปฏิบัติอย่างไรในด้าน

5.1. การร่วมมือกันในองค์กรคณะสงฆ์

5.2. การพัฒนาในระดับชุมชน โดยให้พระสงฆ์ในแต่ละชุมชนมีความสามารถในการพัฒนาด้านต่างๆ

5.3. การจัดตั้งองค์กร โดยมหาเถรสมาคมยอมรับการจัดตั้งองค์กรในระดับท้องถิ่นเพื่อพัฒนากิจกรรมด้านต่างๆ อย่างเป็นอิสระหรือไม่ อย่างไร

5.4. การได้รับอำนาจ ซึ่งหมายถึงการยอมให้พระสงฆ์ในท้องถิ่นสามารถบริหารจัดการทรัพยากร และการจัดการกับโครงสร้างการปกครองได้อย่างเป็นอิสระหรือไม่

6. มหาเถรสมาคม และคณะสงฆ์โดยทั่วไปคิดว่าอะไรคืออุปสรรคของการมีส่วนร่วมในการพัฒนา

6.1. ด้านการดำเนินงาน ซึ่งเกี่ยวข้องกับรูปแบบการมอบอำนาจ การจัดสรรสิ่งอำนวยความสะดวกด้านต่างๆ ไปยังสงฆ์ที่อยู่ในปกครอง ความร่วมมือของสงฆ์ในท้องถิ่น มีการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมหรือเปล่า โครงการหรือแผนงานที่คณะสงฆ์ดำเนินการอยู่ไม่มีความสำคัญพอกับการพัฒนาและการปฏิรูปคณะสงฆ์

6.2. วัฒนธรรม ประเพณี สิ่งแวดล้อม เป็นอุปสรรคต่อการเปิดโอกาสให้พระสงฆ์มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นหรือไม่ อย่างไร

6.3. โครงสร้างขององค์กรสงฆ์เป็นอุปสรรคต่อการเปิดโอกาส หรือการยอมรับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาองค์กรคณะสงฆ์หรือไม่ อย่างไร

หมวดสื่อประชาธิปไตย

1. มหาเถรสมาคมเปิดโอกาสให้คณะสงฆ์ได้รับสิทธิในด้านต่างๆ หรือไม่คือ

- 1.1. สิทธิที่จะรวบรวมข่าวสาร อภิปราย หรือมีส่วนร่วมในกิจกรรมดังกล่าว
- 1.2. สิทธิที่ได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสาร
- 1.3. สิทธิที่จะเรียนรู้ เลือกที่จะดำเนินกิจกรรมตามที่ต้องการ หรือสงวนสิทธิที่จะกระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่งลงไป

2. มหาเถรสมาคมมีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารในลักษณะใดบ้าง

- 2.1. มหาเถรสมาคมมีการแจ้งข่าวสารที่จำเป็นต่อการพัฒนาโดยระบุถึงความจำเป็นในการเปลี่ยนแปลง ทางเลือก หรือผลที่ได้รับจากทางเลือกที่เสนอให้หรือไม่
- 2.2. มหาเถรสมาคมยอมรับฟังกระแสความคิดเห็น ความต้องการ ความใฝ่ฝัน ตลอดจนเหตุผลของคณะสงฆ์ในระดับต่างหรือไม่ อย่างไร
- 2.3. มหาเถรสมาคมกับสงฆ์ภายใต้การปกครอง เลือกใช้กลไก หรือช่องทางการสื่อสารใดในการส่งข่าวสารข้อมูลระหว่างกันและกัน

3. มหาเถรสมาคมมองความแตกต่างระหว่างสื่อมวลชน กับแนวทางการสื่อสารที่มหาเถรสมาคมใช้อยู่อย่างไร

4. มหาเถรสมาคมมีนโยบายอย่างไรในด้านการเปิดโอกาสให้พระสงฆ์แสดงความคิดเห็น

5. มหาเถรสมาคมพิจารณาถึงสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงหรือไม่ และนำมาใช้ในการตัดสินใจ กำหนดนโยบาย และสร้างสรรค์กิจกรรมต่างๆ อย่างไร

หมวดไซเบอร์เนติกส์

หลักการทั่วไป

1. มหาเถรสมาคมมีการควบคุม หรือใช้มาตรการใดในการจัดการกับข่าวสารที่เกิดขึ้นในสังคมทั่วไป และในขณะสงฆ์

- 1.1. มหาเถรสมาคมให้ความสำคัญกับสิ่งใดมากที่สุด
- 1.2. มหาเถรสมาคมให้ความสำคัญกับอะไรในลำดับรองลงไป
- 1.3. มหาเถรสมาคมมีการตอบสนองต่อข่าวสารที่เกิดขึ้นในด้านดี และด้านร้าย

อย่างไร

1.4. มหาเถรสมาคมใช้หลักเกณฑ์อะไรในการพิจารณาดำเนินการ เพื่อให้เกิดมาตรการ และกระบวนการควบคุมข่าวสารที่เกิดขึ้น

- 1.5. มหาเถรสมาคมมีการจัดระบบข้อมูลข่าวสารไว้อย่างไร

2. มหาเถรสมาคม มีระบบ หรือวิธีการในการแก้ไขปัญหาด้านข้อมูลข่าวสารที่เกิดขึ้นอย่างไร

- 2.1. ข้อมูลที่ใช้ในการพิจารณามีอะไรบ้าง
- 2.2. อะไรคือจุดวิกฤติที่มหาเถรสมาคมไม่ต้องการให้เกิดขึ้น
- 2.3. มีเกณฑ์อะไรบ้างที่จะใช้ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

การบิดเบือนข่าวสาร

1. มหาเถรสมาคมคิดว่าการบิดเบือนข่าวสารนั้นเกิดขึ้นได้อย่างไร

- 1.1. การรับรู้ที่ไม่ตรงกันมีหรือไม่ ในกรณีใด
- 1.2. การให้ความหมายต่อสารและปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นมีความผิดพลาดคลาดเคลื่อนหรือไม่ อย่างไร

2. การบิดเบือนข่าวสารที่เกิดขึ้นมีอะไรบ้าง

- 2.1. ระบบการปกครอง และโครงสร้างไม่เอื้ออำนวยต่อการแสวงหาข่าวสารหรือไม่

2.2. ข่าวสารของคณะสงฆ์ที่ปรากฏอยู่ในสังคม ไม่มีความชัดเจน ไม่ครบถ้วน หรือไม่

2.3. ข่าวสารของคณะสงฆ์ที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งที่พระสงฆ์ หรือแม้แต่ผู้รับข่าวสาร ไม่มีความสามารถพอที่จะวิเคราะห์ หรือทำความเข้าใจหรือไม่

ปฏิบัติการตอบกลับ

1. มหาเถรสมาคมมีการพิจารณาถึงสิ่งแวดล้อม หรือสภาพความเป็นจริงทางสังคมอย่างไร

2. มหาเถรสมาคมให้ความสำคัญกับปรากฏการณ์ ข่าวสาร และกระแสการเรียกร้องต่างๆ ที่เกิดขึ้นหรือไม่ อย่างไร

3. มหาเถรสมาคมให้ความสำคัญกับการอธิบายถึง "เหตุและผล" ของการตัดสินใจต่างๆ อย่างไร

3.1. มีการพิจารณาถึงผลกระทบในระดับย่อยๆ หรือไม่

3.2. มีการวิเคราะห์ถึงผลกระทบที่มีต่อองค์กรคณะสงฆ์ ตลอดจนมหาเถรสมาคม อย่างไร

4. มหาเถรสมาคมมีหลักการอย่างไรที่จะพิจารณาถึงปฏิบัติการตอบกลับของคณะสงฆ์หลังจากที่มหาเถรสมาคมตัดสินใจ กำหนดนโยบาย หรือดำเนินการเรื่องหนึ่งเรื่องใดลงไป

4.1. อะไรคือสิ่งที่มหาเถรสมาคมใช้เป็นเกณฑ์วัดความสำเร็จ

4.2. มีการอธิบายถึงสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตหลังจากตัดสินใจ กำหนดนโยบาย หรือดำเนินการในเรื่องใดเรื่องหนึ่งลงไปอย่างไรเพื่อให้คณะสงฆ์ในปกครองปฏิบัติตาม

4.3. มหาเถรสมาคมมีมาตรการที่จะจัดการกับปัญหาที่จะเกิดขึ้นเอาไว้ล่วงหน้าหรือไม่

การวิเคราะห์แบบไชเบอร์เนติกส์ของการเปลี่ยนแปลงในองค์กรทางสังคมที่ซับซ้อน

1. มหาเถรสมาคมพิจารณาหรือไม่ว่า การตัดสินใจ การกำหนดนโยบาย หรือการดำเนินการในเรื่องใดเรื่องหนึ่งของคณะสงฆ์ในส่วนต่างๆ จะกระทบต่อคณะสงฆ์ทั้งหมด

2. มหาเถรสมาคมมีความเห็นอย่างไรต่อการเปลี่ยนแปลง หรือการปฏิรูปการปกครองคณะสงฆ์ที่จะเกิดขึ้น

2.1. เห็นด้วยหรือไม่

2.2. เมื่อเปลี่ยนแปลงแล้ว องค์กรคณะสงฆ์จะพัฒนาไปในทางที่ดีหรือไม่

3. มหาเถรสมาคมพิจารณาถึงความมั่นคงขององค์กรคณะสงฆ์อย่างไรในประเด็นของการสื่อสาร

3.1. ข่าวสารที่เกิดขึ้นมีมากหรือน้อยเกินไป

3.2. ระบบเครือข่ายข่าวสารที่มหาเถรสมาคมเป็นอย่างไร สามารถจะรองรับกับปริมาณข่าวสารได้เพียงพอหรือไม่ หรือมีความสูญเปล่าเกิดขึ้นหรือไม่

3.3. มีการพิจารณาในรายละเอียดหรือไม่ว่า รูปแบบ เนื้อหา และวิธีการเผยแพร่ข่าวสารของมหาเถรสมาคมนั้น เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายต่างๆ หรือไม่

3.4. มหาเถรสมาคมให้ความสำคัญกับปฏิริยาตอบกลับของสังคมหรือไม่ และมีแนวทางการจัดการกับปฏิริยาตอบกลับในเชิงลบอย่างไร

3.5. มหาเถรสมาคมมีการสำรวจหรือไม่ว่า ส่วนใดของสังคมเป็นผู้มีอิทธิพลต่อข่าวสาร

3.6. มหาเถรสมาคมมีการบังคับใช้ และการจัดการกับผู้ฝ่าฝืนกฎระเบียบในสังคมอย่างไร

4. มหาเถรสมาคมพิจารณาหรือไม่ว่า ข้อมูลข่าวสารที่เกิดขึ้นนั้น จะส่งผลในด้านต่างๆ เช่น

4.1. สามารถนำนวัตกรรมที่เหมาะสมมาใช้ในคณะสงฆ์

4.2. มีการตรวจสอบว่า นวัตกรรมใดบ้างที่สามารถนำมาปรับใช้กับคณะสงฆ์

4.3. การสื่อสารจะนำมาซึ่งบรรยากาศในการพัฒนาโดยพระสงฆ์ในการปกครองของมหาเถรสมาคม

4.4. การสื่อสารจะนำมาซึ่งการเคารพกฎเกณฑ์ที่มหาเถรสมาคมได้วางกรอบเอาไว้

4.5. การสื่อสารจะทำให้การพัฒนาเป็นไปอย่างมั่นคง เพราะสมาชิกในสังคมจะสามารถควบคุมอัตราการเปลี่ยนแปลงให้เป็นไปอย่างเหมาะสม ไม่ช้าหรือเร็วเกินไป

5. มหาเถรสมาคมพิจารณาถึงเงื่อนไขการเปลี่ยนแปลงที่จะนำไปสู่การพัฒนาในทางที่เหมาะสมในประเด็นต่างๆ เหล่านี้หรือไม่ เช่น

5.1. อุปกรณ์ เครื่องมือ สิ่งอำนวยความสะดวก และช่องทางในการสื่อสารที่มีอย่างเพียงพอ

5.2. พระสงฆ์ในปกครองมีความรู้พอที่จะแสวงหาความรู้จากสื่อต่างๆ

5.3. การสื่อสารที่ดีจะต้องเป็นแบบ 2 ทิศทาง มิใช่การสั่งการหรือโฆษณาชวนเชื่อ

5.4. มหาเถรสมาคมต้องมีการพัฒนาระบบการติดตามตรวจสอบ และประเมินผล การสื่อสารที่เกิดขึ้น

5.5. มหาเถรสมาคม ต้องยอมรับวิธีการแก้ไขปัญหาคู่ด้วยกระบวนการทางวิชาการ และสามารถระงับข้อพิพาทตามกฎหมายที่สังคมบัญญัติขึ้น โดยไม่ใช่อารมณ์ หรือ ความรู้สึกส่วนตัว

หมวดทฤษฎีการสื่อสารในองค์กร

ความสำคัญของการสื่อสารในองค์กร

1. มหาเถรสมาคมเห็นว่าการสื่อสารระหว่างผู้ปกครองกับผู้อยู่ใต้การปกครองมีความสำคัญมาก-น้อยเพียงใด

1.1. สามารถทำให้เข้าใจกันและกัน มีการเรียนรู้ปัญหาาร่วมกันหรือไม่

1.2. สามารถทำให้เกิดการคาดคะเนความคิดของกันและกันหรือไม่

1.3. สามารถทำให้เกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างกันและกัน

หรือไม่

การสื่อสารกับกิจการภายในองค์กร

1. มหาเศรษฐีคิดว่า การสื่อสารภายในองค์กรขณะสงบสามารถก่อให้เกิดกิจกรรมต่างๆ หรือไม่ เช่น

- 1.1. ก่อให้เกิดการตัดสินใจที่ถูกต้องเหมาะสม
- 1.2. ทำให้คณะสงฆ์เกิดความเจริญและการพัฒนา
- 1.3. สร้างความเชี่ยวชาญในภาระกิจการงานที่ทำอยู่
- 1.4. มีการถ่ายทอดความรู้ และเทคโนโลยี
- 1.5. สามารถใช้ในการควบคุม และประสานงานด้านต่างๆ
- 1.6. สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและสภาพสังคมที่เกิดการเปลี่ยนแปลงได้

แนวทางการติดต่อสื่อสารในองค์กร

1. รูปแบบการติดต่อสื่อสารที่เป็นทางการของมหาเศรษฐีมีอะไรบ้าง
2. รูปแบบการติดต่อสื่อสารในระดับรองลงไป มีอะไรบ้าง
 - 2.1. การสื่อสารตามระเบียบจารีตประเพณี
 - 2.2. การสื่อสารที่ไม่เป็นทางการ
3. เมื่อเกิดปัญหาทางด้านการสื่อสาร มหาเศรษฐีใช้วิธีการใดในการแก้ไขปัญหา
 - 3.1. สั่งห้ามการติดต่อสื่อสารระหว่างกันและกัน
 - 3.2. จับแยกตัวบุคคล
 - 3.3. จัดระบบการกรองข่าวจากนอกองค์กร
 - 3.4. คัดเลือกบุคคลมาทำหน้าที่ด้านข่าวสารโดยเฉพาะ

การติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลในองค์กร

1. พระสงฆ์มักนิยมใช้การสื่อสารระหว่างกันและกันในรูปแบบใด
 - 1.1. การสื่อสารที่เป็นทางการ
 - 1.2. การสื่อสารในระดับรองลงไป ทั้งแบบจารีตประเพณี และแบบกึ่งทางการ
2. ความรับผิดชอบของพระสงฆ์ในฐานะผู้ให้ข้อมูลข่าวสารในองค์กรเป็นอย่างไร
3. ความรวดเร็วในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ช่องทางใดเร็วที่สุด ช่องทางใดช้าที่สุด และช่องทางใดมีประสิทธิภาพสูงสุด

การแก้ไขปัญหาการบิดเบือนข่าวสาร

1. มหาเถรสมาคมคิดว่าการบิดเบือนข่าวสาร เกิดจากสาเหตุอะไร
2. มหาเถรสมาคมมีแนวทางในการแก้ไขปัญหาการบิดเบือนข่าวสารอย่างไร
 - 2.1. ใช้รายงานข่าวจากหลายแหล่งมาตรวจสอบ
 - ข้อมูลภายนอกองค์กร
 - ให้มีผู้รับผิดชอบมากกว่า 1 คน หรือ 1 กลุ่มงาน
 - การให้หน่วยงานอื่นเข้ามาตรวจสอบ
 - 2.2. การจัดการกับความอคติที่มีขึ้นกับคณะสงฆ์
 - 2.3. กำจัดตัวกลางที่ไม่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการเผยแพร่ข่าวสารออกไป
 - 2.4. สร้างข่าวที่ไม่สามารถบิดเบือนได้

การรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการอื่น

ในการวิจัยตามหัวข้อ “มหาเถรสมาคมกับการยอมรับการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในปฏิรูปการปกครองคณะสงฆ์” ผู้วิจัยยังให้ความสำคัญกับการรวบรวมข้อมูลวิธีการอื่นๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูล อย่างเช่น

- (1) ข้อมูลสถิติ และบันทึกต่างๆ
- (2) ข้อมูลที่เป็นร่องรอยการกระทำ
- (3) ข้อมูลอื่นๆที่จำเป็นหรือมีความหมายต่อการวิเคราะห์ข้อมูลไม่ว่าจะเป็นลายลักษณ์อักษร หรือคำบอกเล่า

การตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยเลือกใช้เทคนิคตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) เพื่อนำมาใช้ในการวิจัยเรื่อง "มหาเถรสมาคมกับการยอมรับการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการปฏิรูปการปกครองคณะสงฆ์" โดยแบ่งเป็น

1. การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยพยายามที่จะแสวงหาข้อมูลมาประกอบการพิจารณาให้ได้อย่างน้อย 3 ฝ่ายคือ กรรมการมหาเถรสมาคม ฝ่ายพระสงฆ์ที่ได้รับผลกระทบจากการ ตัดสินใจ การกำหนดนโยบาย การออกกฎระเบียบ ฯลฯ ฝ่ายฆราวาส อันได้แก่ผู้ทำงานใกล้ชิดกับมหาเถรสมาคม และสื่อมวลชน
2. การตรวจสอบสามเส้าด้านทฤษฎี โดยผู้วิจัยได้เลือกเอาทฤษฎีในเชิงระบบมาเป็นกรอบความคิดในการวิเคราะห์ข้อมูล และสร้างแนวทางการสัมภาษณ์/สนทนากลุ่ม ซึ่งได้แก่แนวคิดด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนา แนวคิดตามทฤษฎีไซเบอร์เนติกส์ และแนวคิดตามทฤษฎีการสื่อสารในองค์กร
3. การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล ทั้งนี้ผู้วิจัยเลือกการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เจาะลึกอย่างไม่เป็นทางการ และการสนทนากลุ่มเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลหลายฝ่ายประกอบการพิจารณาวิเคราะห์ข้อมูล และสรุปผลการค้นคว้าวิจัย